

MILJEN ŠAMŠALOVIĆ

DIPLOMATSKA MISIJA
SENJSKOG BISKUPA JOŽEFIĆA GOD. 1526-1527.

Poraz na Mohačkom polju 29. VIII. 1526. god. doveo je do potpunog sloma ugarsko-hrvatske vojske, na brzu ruku sabrane od četa pojedinih feudalaca, bez stege i vrsnog vojskovođe; i tom se vojskom htio kralj Ludovik II., nepodoban za tešku zadaću, oduprijeti modernu organiziranu tursku silu. No smrću kralja bez zakonitih potomaka, dakle izumrćem vladajuće dinastije, dobio je taj poraz mnogo veće značenje, nego što bi ga imala samo jedna izgubljena bitka. Pitanje izbora novoga kralja do krajnosti je zaoštrilo unutrašnje razmirice, koje su razdirale državu već za vladanja obaju posljednjih Jagelovića, a konačno rješenje njegovo u korist habsburške dinastije utjecalo je sudbonosno na dalju historiju i Ugarske i hrvatskih zemalja. Ljudi, koji su kod rješavanja tog pitanja sudjelovali: ugarski i hrvatski velikaši i po koji-stranac ili homo novus, naravno nisu bili svijesni te historijske prekretnice, i interesantno je, da ne nailazimo baš ni na jednu ličnost, koju bi u tom razdoblju stranačke mržnje, straha od Turaka i borbi za lične interese vodila u pristajanju uz ovoga ili onoga protukralja neka određena ideja vodilica. Nered, nastao zbog dugogodišnjih trvenja između nižeg plemstva i feudalaca oko klasnih privilegija, narodne i dvorske, Nijemcima sklone stranke, koja je još ktome podupirala i nove vjerske ideje, doveo je poslije izgubljene bitke i ispražnjenja prijestolja do potpune anarhije. Nije bilo nijedne zakonite vlasti, koja bi sebi mogla pribaviti ugleda i posluha, te tako bila kadra da pridigne zemlju iz opće nevolje. Ta nije bilo nijednoga od državnih velikodostojnika, koji bi se javio s kakvom dobro promišljenom osnovom, što valja učiniti, svaki od njih računao je samo s časovitim činjenicama, ako mogu da koriste njegovu ličnom probitku. To stanje bilo je prirodna posljedica događaja posljednjih decenija, a ono je otežano i tim, što u ugarskom državnom pravu nije bilo sasvim na čistac izvedeno pitanje, da li je Ugarska nasljedna ili izborna monarhija. Međutim činilo se svakako ustaljeno, da po izumrtu posljednjih muških potomaka vladajuće dinastije pripada narodu, t. j. velikašima i plemstvu, pravo izbora novoga vladara. Tom

gledištu odupro se odmah odlučno austrijski nadvojvoda Ferdinand, pozivajući se isključivo na pravo nasljedstva, što ga je imao kao muž Ane, sestre kralja Ludovika, na temelju porodičnih ugovora, sklopljenih između kralja Matije Korvina i cara Fridrika III. 1463. god., kao i kralja Vladislava i cara Maksimilijana godina 1491., 1505. i 1515. Po njegovu dubokom uvjerenju bilo je to pravo nepobitno, te je on samo krunjenje za kralja smatrao za puku formalnost. Naravno da je time još više zaoštrio protivnost ugarskih staleža, koji su se već na rakoškom saboru god. 1505. odlučno usprotivili nasljednom ugovoru njihova tadašnjeg kralja. Istom Ludovikova udovica Marija, pravi vođa dvorske stranke, upozorila je brata Ferdinanda na opasnost, koja nastaje za njegova prava od strane sedmogradskoga vojvode Ivana Zapolje. Taj najbogatiji ugarski feudalac, po majci potomak Pjastovića i šurjak poljskoga kralja Sigismunda, koji se već zadnjih godina Ludovikove vladavine držao po strani, sakupljajući oko sebe pristalice takozvane narodne stranke i spretno iskorišćujući mržnju protiv tuđinaca, da privuče k sebi i niže plemstvo, samo je očekivao čas, da zasjedne na ugarsko-hrvatsko prijestolje. Sa svojom dosta velikom i dobro opremljenom vojskom, zakasnio je, ne zna se, da li namjerno, na Mohačko polje, isto kao i Krsto Frankopan, jedan od najmoćnijih hrvatskih velikaša. – Poslije kraljeve smrti pristade uz Zapolju većina feudalaca i visokih prelata, vodena po svoj prilici nadom, da će imati u rukama slabog i dosta nesposobnog vladara. Međutim, što je pretežna većina naroda u Ugarskoj i u susjednoj Slavoniji pristala uz Zapolju, koji se baš nije odlikovao osobitim junaštvom, bio je bez sumnje najodlučniji motiv mržnja na tuđince, osobito na Nijemce, koja je izbila na javu već u saboru god. 1505., a poslije se još više razmahala, te nije ni trebalo da je istom vatreni govori Stjepana Verböcza i drugih Zapoljinih prijatelja umjetno izazovu.¹ Tom mržnjom bilo je osobito zadvojeno niže plemstvo, koje je, sve više osiromašujući zbog stalnog prodiranja Turaka, bacalo svu krivnju za svoje nevolje, a i za sav trulež, u kojem se država nalazila, na kraljeve tuđe krvi i njihove djelomice strane savjetnike. To neprijateljsko raspoloženje prema tuđincima najbolje karakterizira poljski poslanik biskup iz Przemysla Krzycki, koji nekoliko dana poslije Zapoljina izbora piše u svom izvještaju: »Ni sami bogovi ne bi mogli skloniti Mađare, da izaberu za kralja kojega tuđega kneza.«² Slično piše o raspoloženju slavonskih žitelja i Krsto Frankopan svom prijatelju Ivanu Antunu Dandolu 29. IX. 1526.: »Jednim glasom govore svi gospoda, plemstvo i puk, da će se prije pokoriti Turčinu, nego li biti pod Nijemcima.«³

U Ugarskoj i Slavoniji mogao je nadvojvoda Ferdinand dakle samo računati na ostatke nekadašnje dvorske stranke, vrlo prorijedene u Mohačkom boju. To su bili doduše vrlo moćni feudanci, ali malobrojni i dosta nepouzđani, od kojih su možda najvjerniji kraljici-udovici bili, opet iz vlastitih interesa, omraženi palatin Stjepan Bathor, maknut sa svog mjesta na buntovnom hatvanskom saboru 5. VII. 1525., ali nekoliko mjeseci poslije od kralja ponovo uspostavljen, kao i upravitelj kraljevske blagajne Aleksije Thurzo, eksponent i rodak bankarske kuće Fuggera, glavnih vjerovnika cara Karla V., kojima je itekako bilo stalo, da namire svoje goleme tražbine prema Habsburgovcima eksploatacijom mađarskih rudnika srebra i bakra.⁴ Uz nadvojvodu pristadoše

i njemački doseljenici u Ugarskoj, većinom pristalice Lutherovih reformi, koje je kraljica Marija već otprije zaštićivala.⁵ – Za razliku od Slavonije, koja je neposrednim susjedstvom i zajedničkim plemstvom bila s Ugarskom tijesno povezana, u Hrvatskoj s onu stranu Kupe i Save većina je staleža odlučno pristala uz Ferdinanda, koji ih je zadnjih godina slabe vlade Ludovika jedini pomagao novcem i dobro organiziranim četama u borbi protiv Turaka.

Za tu podjelu u protivničke tabore i grupiranje stranaka bilo je više razloga. Prvi je onaj, što ga je diktirala časovita nužda i težnja za samoodržanjem. Valjalo se odlučiti za onoga od oba takmaca, koji se činio podesniji da smjesta pomogne i tako za budućnost otkloni još gore zlo. Ali prilike nijesu bile tako povoljne, da bi se to pitanje moglo hladno rasuditi i onda stvoriti nepristrana odluka. Na stranačko pristajanje mnogo su utjecali razni interesi pojedinaca, lične simpatije i antipatije, svakovrsni drugi obziri, kao i osobni antagonizam među pojedinim velikašima.⁶

Čim su stigle prve sigurne vijesti o prijekoj smrti kralja Ludovika, razvila su oba takmaca za ugarsko-hrvatsku krunu silnu djelatnost, kojoj je bila jasna svrha, ne možda potisnuti Turke, nego domoći se krune. Poslije odlaska Turaka (oko polovice listopada) postajala je ta djelatnost sve življa, a opreke sve veće, tako da je u vrijeme istodobnih sastanaka u Hainburgu kod Ferdinanda i u Tokaju kod Zapolje bilo posve jasno, da o kakvoj nagodbi između oba suparnika ne može više biti ni govora. Ferdinand je u Hainburgu pred onom ugarskom gospodom, koju mu je pošlo za rukom sakupiti, prisegao, da je odlučio živjeti i umrijeti za kraljevstvo ugarsko, koje mu po pravu pripada.⁷ Na osnovu pak načelnih zaključaka velikog dijela plemstva u Tokaju, izvršen je 10. XI. u Stolnom Biogradu Zapoljin izbor za kralja, a idućeg dana on je zakonito krunjen krunom sv. Stjepana, iako sam izborni sabor nije bio zakonito sazvan, jer je palatin, koji je imao na osnovu zak. čl. 1 od 1485. jedini pravo saziva, pristajao uz Ferdinanda.

Premda se činilo, da je tim vlast kralja Ivana u Ugarskoj neoporivo učvršćena, nadvojvoda Ferdinand ipak nije bio nikako voljan dopustiti, da bi ta kraljevina bila za nj izgubljena, te je držao, da sada još više nego prije mora isticati svoje nasljedno pravo, potpuno niječući staležima pravo izbora. Zbog tako nepopustljiva stajališta postajalo je neprijateljstvo između stranaka svaki dan veće, tako da neko mirno rješenje više nikako nije bilo moguće. Te zamršene prilike dale su se razmrsiti samo silom, te je građanski rat bio neizbježan. No s obzirom na opću političku situaciju u Evropi moralo je pitanje o gospodstvu u Ugarskoj i Hrvatskoj prijemkom nuždom biti povezano s opim velikim sporom, koji je postojao između Ferdinandova brata cara Karla V. i njegovih udruženih protivnika. Francuski kralj Franjo I. i drugi članovi lige (papa, Milano, Firenca, Venecija), sklopljene u Cognacu 22. V. 1526. i otvoreno uperene protiv cara, bili su svakako vrlo zainteresirani, da se utjecajna sfera Karlove univerzalne monarhije i na ovoj strani ne uveća. Ferdinand, koji je već kao vladar austrijskih nasljednih zemalja pružio obilnu pomoć svome bratu u bici kod Pavije 24. II. 1525., kao vladar Ugarske i Hrvatske uvelike bi ojačao carev položaj.⁸ Politička potreba da stvori što više protivnika prevlasti Karla V. silila je francuskog kralja već otprije, da sebi traži prijatelje i u udaljenim zemljama. Stoga je bilo vrlo vjerojatno,

da će on, koji je s velikom pozornošću pratio događaje u Ugarskoj prije Mohačke bitke, dobro znati iskoristiti neočekivane perspektive, koje su mu se otvorile izborom Ivana Zapolje.⁹

Borba za prijestolje između Ferdinanda i Zapolje nije se nikako mogla završiti bez upletanja sultana Sulejmana. Sigurno je bilo, da s vojnom od god. 1526. i mohačkim porazom nisu bili dovršeni njegovi odnosi prema Ugarskoj. Iako je on odavde otišao ne ostavivši nigdje posade, ipak se smatrao za gospodara, koji je imao da odluči, kome će to kraljevstvo pripasti. Utjecaj sultanov znatno se je povećao i zbog opće političke situacije u Evropi, gdje se obje stranke nisu žacale da traže prijateljstvo, pa i pomoć u sultana, ne obazirući se pritom na pogibao, koja je odatle zaprijetila i njihovoj vlastitoj samostalnosti. Tako se sasvim promijenila tradicionalna politika kršćanskog zapada, kojoj je bila glavna svrha potisnuti Turke iz Evrope. Turski se sultan ne smatra više kao zajednički i prvi neprijatelj, nego štaviše vladari, koji su još prvih decenija ovoga stoljeća namjeravali povesti križarske vojne, na pr. Franjo I, traže njegovo posredništvo u svojim razmirnicama. Ti svjetski zapletaji i njihovo razmrsavanje utječu više ili manje odlučno na ugarsku borbu za prijestolje. Takmičenje između cara Karla i kralja Franje odražavalo se jasno u borbi Ferdinanda i Zapolje i vrijedilo je kao mjerilo, po kojem se zbivala fluktuacija pristalica obaju suparnika, koji su pažljivo pratili vanjske događaje. Jedna pobjeda cara Karla ili malčko razgovjetnije njegovo obećanje, da će povesti vojnu protiv Turaka, prabavilo je stranci Ferdinandovoj svu silu novih pristalica; ako je pak pretegnula politika francuska, a s njome i turska, ili ako je njemačke čete zadesio poraz, smanjio se osjetljivo broj Ferdinandovih privrženika. Sve je to razumljivo, jer su obje stranke bile svijesne, da ne će izvjestiti konačne pobjede vlastitim silama, te su jedan i drugi bili upućeni na potporu svojih saveznika. Bilo je posve jasno, na čiju pomoć može svaka od njih računati: Ferdinandu bio je prirodni saveznik brat mu car Karlo, a Zapolja se nadao potpori u taboru carevih protivnika. On je uistinu odmah poslije svog izbora i krunjenja razvio veliku djelatnost, da stupi u tijesne diplomatske odnose s vanjskim dvorovima, naročito sa članovima lige. Faktična korist, koju je odatle crpao, nije zbog razvoja prilika bila velika; iako je, osobito kasnije, kralj Ivan imao u svojoj službi i vrlo dobre diplomate. – Interesantno je, da je odmah na početku svojega vladanja povjerio jednu od najvažnijih zadaća Hrvatima, senjskom biskupu Franji Jožefiću. Jožefićevo diplomatsko djelovanje nije doduše polučilo osobitih uspjeha, no ipak dobro osvjetljuje tadašnje međunarodne odnose, a njegovo se dalje držanje može smatrati kao karakteristično i za većinu ostalih Zapoljinih pristalica.

II

Čim je Ivan Zapolja bio okrunjen, požurio se da razašalje na strane dvorove poslanike, koji će objaviti njegov izbor i zatražiti da ga priznaju za ugarskoga kralja. Već 13. studenoga uputio se Stjepan Drugeth od Homone na dvor poljskoga kralja Zigmunta. Sultanu Sulejmanu poslana su dva izaslanika, ali je jedan bio na putu umoren, a drugoga su uhvatile Ferdinandove pristalice.¹⁰

Zadaća da pohodi glavne članove lige, t. j. dužda i sinjoriju mletačku, papu Klementa VII, a napokon i francuskoga kralja Franju I, zapala je senjskog biskupa Franju Jožefića.¹¹ Razlog da je Zapolja za tu važnu diplomatsku misiju, to jest za povezivanje s glavnim protivnicima habsburške ekspanzije, od kojih se mogao nadati najvećoj pomoći, izabrao baš Jožefića, bit će da je ležao ponajviše u prijateljstvu senjskog biskupa s Krstom Frankopanom, jednim od najmoćnijih hrvatskih feudalaca, koji je uz ugled kao junačan vojskovođa imao i dobrih međunarodnih veza.

Franjo Jožefić (senjski biskup od 1520.–1537. god.)¹² prvi se put u sačuvanim dokumentima počinje spominjati pri sukobu, koji je imao u početku 1526. god. sa senjskim kapetanima, službenicima nadvojvode Ferdinanda, Petrom Kružićem i Grgurom Orlovčićem. Ti su mu, naime, oteli neke crkvene dohotke, a njega samog napali i istukli u stolnoj crkvi. Jožefić na to udari crkveni interdikt na cijelu biskupiju senjsku, tako da su senjski građani intervenirali kod samoga pape Klementa, da taj interdikt ukine.¹³ Taj se sukob dakle protegnuo i na senjske građane, pa se stoga čini, da glavni uzrok nije bilo pitanje crkvenih dohodaka, nego više prijateljstvo biskupovo s Krstom Frankopanom. Frankopani su neprekidno nastojali, da se opet dokopaju grada Senja, koji su izgubili u vrijeme kralja Matije Korvina god. 1469., no Senjani su se tome stalno opirali, nadajući se većoj slobodi pod neposrednom vlašću kraljevom. Dapače god. 1523. pozvali su Senjani u pomoć protiv Bernardina i Krste Frankopana papu i Veneciju, ali se samo papa odazvao, jer su se Mlečani bojali, da se zbog svoje intervencije ne zamjere kako kralju, tako i Frankopanima, s kojima su nastojali da budu u najboljim odnosima.¹⁴ Kralj Ludovik prepušta brigu oko obrane grada Senja svom šurjaku, nadvojvodi Ferdinandu, a dapače i buntovnički hatvanski sabor 1525. god. odlučuje, da se grad ne preda Krsti Frankopanu, koji je već onda pripadao narodnoj stranci i baš se vrlo odlikovao svojim podvigom kod Jajca, jer su i staleži uvidjeli važnost Senja, kao jedinog slobodnog grada, za trgovinu i obranu kraljevstva.¹⁵

Neki pisci drže, da je sam Krsto Frankopan imao aspiracija na vladarski prijesto poslije pogibije kralja Ludovika.¹⁶ To mišljenje Šikić pobija, jer stvarno nema za to dokaza,¹⁷ ali nema sumnje, da je Krstu, kao i druge velike feudale, vodila glavna misao da ojača i osamostali moć svoga roda. Krsto, koji je od 1505. do 1513. bio u službi cara Maksimilijana i time stekao goleme posjede u Kranjskoj i Furlaniji, stupi oko 1525. god. u veze s francuskim kraljem, koji ga pače nagovara, da s pomoću bosanskih Turaka navali na austrijske zemlje.¹⁸ S Mlecima, protiv kojih se u službi carevoj mnogo godina borio i gdje je bio i pet godina u zarobljeništvu, vežu Krstu u doba borbi za prijestolje vrlo prijateljske veze, kako to svjedoči njegova korespondencija sa senatorom Ivanom Antunom Dandolo, kao i izvještaji mletačkih agenata. Do polovice studenoga god. 1526., pripada Krsto sasvim stranci Ferdinandovoj, kojemu je prešao poslije sukoba s kraljem Ludovikom na koncu prošle godine.¹⁹ 1. VIII. 1526. stupio je Krsto dapače ugovorom u službu Ferdinandovu.²⁰ Poslije koprivničkog sabora 23. IX. 1526., na kojem je izabran regentom i protektorom hrvatskih zemalja, a i nekih mađarskih županija, on kreće s vojskom prema Požunu, gdje su se skupljali oko kraljice-udovice Marije

Ferdinandove prištalice.²¹ Na sam dan izbora Ivana Zapolje 10. XI. uglavio je Krsto s Ferdinandom pismeni ugovor, kojim se obavezaao, da će poraditi, da Ferdinand bude izabran. Za uzvrat obećao mu je Ferdinand grad Senj s pripadnim mjestima od Otočca do Jastrbarskog i Okića, Pazin, Postojnu i Prem u Kranjskoj i da će ga imenovati vrhovnim zapovjednikom ugarske vojske. Uz ove uvjete, koji su se lično ticali Krste, Ferdinand se je obavezaao, da će imenovati Šimuna Erdödyja ostrogonskim nadbiskupom, a na tako ispražnjenu zagrebačku stolicu postaviti senjskoga biskupa Jožefića. Ako to ne bude moguće, imenovat će Ferdinand Jožefića biskupom velikovaradinskim.²² Ta osobita briga Krstova dokazuje, da je morao biti s Jožefićem u vrlo prisnim odnosima. Jožefić, koji je iznio živu glavu iz Mohačke bitke, pristustvovao je baš u vrijeme tih pregovora izboru Ivana Zapolje u Stolnom Biogradu; da li je to bilo u dogovoru s Frankopanom, ne može se danas ustvrditi. Svakako je Krsto već nekoliko dana kasnije odlučno tražio od Ferdinandova kancelara Bernarda Clessa veće garancije za ispunjenje njemu danih obećanja. 20. XI. u Stolnom je Biogradu, gdje ga Zapolja imenuje hrvatskim banom i vrhovnim kapetanom, daruje mu uz veliku sumu novaca Senj i ostala mjesta te ga postavlja napokon gubernatorom vrlo bogatog vranjskog priorata i zapovjednikom Bihaca.²³

Imenovanje biskupa Jožefića poslanikom u Mlecima, kod pape i kralja Franje moralo se je izvršiti također tek tih dana. Nicolaus Hungarus, mletački agnat, doduše u svom izvještaju kaže: »ipsa maiestas statim reverendum dominum episcopum de Segna oratorem suum destinavit«, no budući da se u tom izvještaju imenovanje kneza Krste spominje kao da se zbilo u isto doba, možemo zaključiti, da izvjestilac ili za onaj razmak od 10 dana između izbora i dolaska Frankopana nije znao ili ga nije smatrao za važan.²⁴

Kakve je Jožefić imao instrukcije, mi ne znamo, ali je vjerojatno, da se njegovo poslanstvo nije imalo ograničiti samo na formalnost, da objavi nastup na vladu izabranog kralja Ivana. Po svoj prilici imao je on i nužne punomoći da sklopi eventualne ugovore. — Jožefićev dolazak najavio je koparski načelnik i kapitan Alojzije Minio, koji je pisao sinjoriji, da dolazi senjski biskup kao poslanik novoga ugarskoga kralja radi stvari od najveće važnosti.²⁵ 12. XII. stigao je Jožefić u Mletke, a dva dana kasnije bio je svečano doveden pred vijeće, a dopratio ga je osim dvanaest plemića, običajne pratnje vladarskih poslanika, i njegov veliki prijatelj (amicissimo) senator Dandolo. Jožefić je duždu Andriji Grittiju najprije predao Zapoljino pismo, kojim je javljao svoj izbor za kralja ugarskoga i ujedno akreditirao Jožefića kao svoga poslanika. U svom latinskom govoru Jožefić je najprije spomenuo, kako kralj Ludovik po nagovoru Mađara nije htio sačekati vojske grofa Krste i vojvode sedmogradskoga da ne bi morao s njima dijeliti pobjedu. No čini se, da je turski sultan također mrtav, to da dokazuje iznenadni odlazak turske vojske iz Ugarske. Osim toga izjavio je Jožefić, kako se Moravska i Šleska, koje pripadaju ugarskoj kruni, ne žele vratiti pod Češku, tako da će Ferdinand i kao češki kralj imati neprilika. Sve ostalo, što ima još da izjavi, rekao je, da će iznijeti na drugoj audijenciji. Dužd mu je odgovorio udvorno izjavljujući, da je republiku vrlo obradovao Zapoljin izbor i da republika kani ostati u dobrom prijateljstvu s Ugarskom.²⁶ Vidi se, da je Jožefić nastojao prikazati

položaj Zapoljin u što ružičastijem svijetlu, spominjući i sumnjive glasove kao sigurne činjenice. U tajnoj audijenciji drugoga dana izjavio je senjski biskup, da njegov kralj ne traži ni srebra ni zlata od republike, nego samo da želi njeno dobro prijateljstvo. Nadalje traži Zapolja, da republika pošalje dva svoja poslanika, koji će biti na njegovu dvoru i svjetovati ga. On da je voljan meso, kože i ostalu robu, koja je prije dolazila iz njemačkih zemalja, kupovati u Mlecima, osobito s obzirom na silnu mržnju Mađara prema nadvojvodi, kojega i u Češkoj izbor za kralja stoji golemih novaca. Svi su prelati, baruni i plemići kraljevstva zadovoljni s izborom vojvodinim, izuzevši samo trojicu. (Tu je Sanutov tekst iskvaren, no mišljeni su po svoj prilici Bathor, Thurzo i Batthyany.) Krsto Frankopan da je prvi uz kralja i da je njegov kapetan. U obje dakle audijencije nastoji Jožefić istaknuti važnost kneza Krste. Dužd je na to izjavio, da će se prema običaju posavjetovati i onda dati odgovor.²⁷ Savjetovanje dužda s vijećem deseterice trajalo je duže vremena. Mlečani su doduše oduvijek bili skloni da ratuju protiv Habsburgovaca, a pogotovu je to sada bilo u skladu s njihovom politikom, otkako su i oni bili članovi lige. No baš zato, što su bili u taj čas kao članovi lige zapleteni u rat s carem Karlom u Italiji, bilo im je teško, da cijepaju svoje sile. Osim toga Mlečanima su se prilike u Ugarskoj činile još dosta nejasne i zamršene, pak i stoga nakaniše pričekati sa definitivnom odlukom. Događaji 1526. godine stvarno su vrlo otežali položaj Mletaka. Bojazan, da će se proširenjem vlasti na Češku i Ugarsku znatno ojačati moć kuće habsburške, a s druge strane opasnost, da će se Turci nakon pobjedničke provale u Ugarsku okrenuti protiv mletačkog teritorija, a u tom slučaju bili bi im Habsburgovci jedini pogodni saveznici, sililo je sinjoriju, da o situaciji zrelo promisli.²⁸

Na zatezanje duždevo svakako je utjecalo i to, što je onih dana boravio u Mlecima i izaslanik protivničke stranke. Hrvatsko-slavonski ban Franjo Batthyany, koji je dugo kolebao između oba takmaca, razmišljajući, od koje će stranke izvući veće koristi, ali se sve više priklanjao Ferdinandu, bijaše poslao u mjesecu studenom u Mletke svog dvorjanika i pouzdanika Tomu Komarničkoga (po Sanutu Komarliča). Njega je dužd već 10. XII., dakle nekoliko dana prije Jožefića primio. Komarnički je duždu izjavio, da ga je ban poslao po savjet, što da učini i uz koga da pristane, kada i vojvoda i nadvojvoda hoće biti ugarskim kraljem.²⁹ Komarnički nije dakle odmah izjavio mišljenje svog gospodara, no duždu je ono bilo poznato iz izvještaja mletačkog namjesnika iz Udina od 3. XII., koji je javljao da dolazi prvi doglavnik hrvatskog bana iz Beča, gdje se nalazi nadvojvoda, već izabrani kralj češki, uz koga da ban pristaje.³⁰ Ni Komarnički nije dobio definitivna odgovora, nego je i njemu kazao dužd, da će se najprije posavjetovati s vijećem. Međutim su simpatije Mlečana ipak više bile na strani Zapoljinov. Kada je Toma Komarnički 16. XII. opet došao pred dužda i, čini se, baš potaknut dolaskom senjskoga biskupa zamolio izravno pomoć protiv Zapolje, odgovoreno mu je, da republika zasada ne može pravići nikakvih troškova, da ide protiv vojvode. — Isti dan dodijeljeno je Jožefiću 12 dukata za manje izdatke.³¹

No ipak se nije ni Jožefić mogao pohvaliti osobito velikim diplomatskim uspjesima. Pošto je 21. XII. bio primljen od glavarova vijeća deseterice, dobio je drugi dan od dužda odgovor, učinjen prema zaključku, što su ga stvorili

duždevi savjetnici, t. j. da treba zasada samo dati lijepe riječi.³² Mlcčanima je dobro došlo, što je Jožefić imao od svoga kralja nalog, da pođe u Rim papi Klementu VII. Stoga mu je dužd u svom odgovoru rekao, neka najprije ode u Rim, a onda, kada se vrati, da će mu temeljitije odgovoriti, jer će se moći bistrije prosuditi čitava situacija.

Jožefić, saslušavši službenu izjavu mletačke vlade, požurio se odmah drugi dan 23. XII. u Rim. No i tu je malko zakasnio, jer ga je pretekao poslanik Ferdinandov uloživši službeni protest protiv izbora Zapoljina za kralja. Premda je papa kao član lige i saveznik francuskog kralja bio otvoreni protivnik cara Karla i cijele kuće habsburške, ipak nije taj protest ostao bez učinka. U isto doba morao je biti u Rimu i Toma Komarnički, koji je došao u ime bana moliti pomoć protiv Turaka, a po svoj prilici i praviti propagandu protiv Zapolje i njegove stranke.³³

Papa Klement u svim važnim časovima i inače neodlučan i bojažljiv, baš je u taj mah bio prisiljen, da postupa osobito oprezno. Rat u Italiji, u koji je i on bio upleten, vodio se i dalje, ako baš i nije došlo do velikih i odlučnih okršaja između carevaca i četa liginih. Nekih većih uspjeha papa svakako nije imao, jer mu saveznici nisu pružali dovoljno pomoći. Careva vojska bila je još uvijek u Lombardiji, kada je u mjesecu studenom 1526. god. stari i iskusni vojskovođa Georg Frundsberg s dosta velikom i dobro uvježbanom vojskom landsknehta iz Tirola prešao Alpe.³⁴ Bila je to ona vojska, koju je s velikim troškovima sabrao Ferdinand, hotеći je sam povesti u pomoć svome bratu. Zapletaji na Istoku spriječiše ga u toj nakani, a u taj čas, gdje se i sam spremao za rat u Ugarskoj, sigurno je s teškim srcem gledao, kako mu drugamo odlaze dobro opremljene čete. Dolazak ovih njemačkih četa u Padsku dolinu nalagao je papi Klementu osobiti oprez dobrim dijelom i iz vjerskih razloga. Frundsbergovi plaćenici bili su većinom novovjerci luterani, zadojeni mržnjom na papu i rimsku crkvu. Vjerolomstvo papino prema caru, kada se priključio ligi, smatrali su za glavni uzrok nevolja kršćanstva i ratne sreće Turaka, koji su upravo potpuno slomili Ugarsku. Situacija, u kojoj se papa u početku 1527. nalazio, nije bila nimalo povoljna, a ktome Klement ne bijaše čovjek, koji bi joj bio dorastao. On još uvijek nije izgubio nade, da će se moći nekako nagoditi s carem, a da ne napusti svojih prijatelja.³⁵ Ivan Zapolja mogao bi uistinu imati koristi od rimske stolice samo onda, da se papa otvoreno izjavio za nj i da ga je odlučno priznao za kralja ugarskoga. Toga se Klement zbog političke situacije nije usudio učiniti, a s polovičnim mjerama nije bilo kralju Ivanu mnogo pomoženo. Jedini uspjeh Jožefićeva poslanstva u Rim bio je taj, da je papa upravio Zapolji pismo, oslovivši ga kraljevskom titulom, u kom ga je doduše obasuo sa mnogo ljubcnih riječi o svojoj sklonosti, ali se nije vezao na ništa pozitivno. On bi Zapolji spremno sve obećao, da nije Ferdinand, kralj češki, pred apostolskom stolicom uložio protest protiv njegova izbora. Uostalom on će svim silama nastojati, da se opet uspostavi mir i da se Zapolji osigura posjed Ugarske.³⁶ Isto je papa nešto kasnije poručio Zapolji i po franjevcu Franji Frankopanu, kasnijem kaločkom nadbiskupu.³⁷ Nije poznato, da li je papa Zapolji obećao novčanu pomoć. No Jožefić je nije od bogatih Mletaka ni tražio, dapače se hvalio,

da to njegovu kralju nije potrebno. No kada se Zapolja, došavši u polovici 1528. god. u vrlo lošu situaciju, obratio doista Klementu za novčanu pomoć, papa je svojim pismom od 30. VIII. tu molbu naprosto odbio.³⁸

Ne polučivši ni u Rimu velikog uspjeha, vratio se biskup Jožefić u Mletke, te je 30. I. bio opet u vijeću da traži konačni odgovor na svoje već prije postavljene zahtjeve. Dužd mu je opet odgovorio, da će se najprije posavjetovati. Nema sumnje, da su slabi uspjeh Zapoljina poslanika u Rimu, a s druge strane i sigurne vijesti o izboru Ferdinanda za kralja ugarskog i hrvatskog imali odlučan utjecaj na držanje mletačke vlade prema kralju Ivanu. Mlečani nisu bili voljni, da se za nj previše izlažu, tako da konačni odgovor nije premašio slabo obavezan akt diplomatske kurtoazije. Laskavim riječima čestita sinjorija Zapolji, što je izabran i okrunjen za kralja ugarskoga i uvjerava ga o svom prijateljstvu, ali se ne veže dalje ni na što.³⁹

Tako je diplomatska misija Jožefićeva u Mlecima i u Rimu bila dovršena, te mu je sada valjalo da pođe na dvor francuskog kralja. No nigdje ne nalazimo potvrde, da je to doista i učinio, a u Sanutovim dnevnicima imamo točne datume njegova pripravljanja na odlazak i samog odlaska kući. Možda su Jožefića dotadašnji slabi uspjesi njegova poslanstva ponukali, te je napustio misao da ide u Francusku. No vjerojatnije je, da ga je od namišljenog pothvata odvratila nemogućnost da daleki put sigurno prevali i stigne na određeno mjesto. Preko sjeverne Italije nije mogao putovati, jer je bila u vlasti carevaca. Još manje je mogao pomišljati na putovanje preko njemačkih zemalja, teritorija Ferdinandovih i Karlovih.⁴⁰ Naročite su uhode točno pazili na svaki korak Jožefićev i izvješćivali o tome careve i Ferdinandove zapovjednike pograničnih tvrđava i prometnih mjesta blizu mletačkog teritorija. Ti su imali strogi nalog, da uhvate Jožefića, čim ostavi zemljište mletačke republike. Međutim ni njemu ne ostadoše nepoznate pogibelji, koje su mu prijetile. Prvih dana mjeseca veljače odlučio je Jožefić ostaviti Mletke i vratiti se kući preko Kopra i Rijeke. Uhoda, koji je imao dužnost, da naročito pripazi na odlazak Zapoljina poslanika, obavijestio je Ferdinandova kapitana u primorskom gradu Maranu, da će Jožefić krenuti na put 5. ili 6. veljače. Kapitan je smjesta dao opremiti dugačku barku, koja je imala pripaziti na moru, dok je i na kopnu postavio konjaničku stražu, da čuva cestu, što vodi iz Mletaka. Sinjorija je to odmah saopćila Jožefiću, koji ju je zamolio, da mu dade lađu, koja će ga odvesti na Rijeku.⁴¹ No doskora je svoju molbu promijenio, naznačivši kao cilj puta svoje biskupsko sjedište Senj. Vijeće je nato odredilo lađu, opremljenu svim nužnim za 15 dana. Osim toga poklonilo mu je i 100 dukata u zlatu, zaonda vrlo veliku svotu.⁴² Pošto je primljen u oproštajnu audijenciju 9. II., otplovio je Jožefić četiri dana kasnije iz Mletaka, ponesavši sa sobom onu pismenu čestitku mletačke vlade za kralja Ivana.⁴³ Iako je Ferdinandov riječki kapetan Ivan Offelheim organizirao potjeru za njim, ipak je Jožefić sretno umaknuo, ali nije mogao pristati ni u Senju, gdje je bio zapovjednikom njegov stari neprijatelj Petar Kružić, posve odan Ferdinandu. Tek deveti dan poslije svog odlaska iskrao se Jožefić u Novom, gradu Bernardina Frankopana, Krstina oca.⁴⁴ Odatle piše Dandolu i javlja mu, da se Senj predao Krsti, očito opet s namjerom, da Mlečanima prikaže položaj u Hrvatskoj boljim, nego što je bio.

Na koncu mjeseca siječnja poslao je mletački senat u Carigrad Marka Minija. U tajnim instrukcijama naloženo mu je, da govori u prilog Zapolji, jer da postoji opasnost, da će se moć careva preko Ferdinanda znatno povećati.⁴⁶ To je možda bio glavni uspjeh Jožefičeve misije, s kojim inače Zapolja nije mogao biti osobito zadovoljan, jer mu je donio iz Rima i Mletaka više pustih obećanja, dok je bila potrebna brza i efektivna pomoć. Svakako kralj Ivan nije više povjeravao diplomatskih misija senjskom biskupu, koji je samo još neko vrijeme agitirao među hrvatskom i slavonskom gospodom. 17. III. 1527. prisustvuje Jožefić saboru u Budimu kao jedini predstavnik Hrvatske uz veliku većinu ugarskih i slavonskih velikaša. Hrvatsku su Ferdinandove čete držale čvrsto u svojim rukama, a Zapolja nije bio kadar da učini bilo što odlučno, stalno iščekivajući pomoć neke strane vlasti. U pismu od 29. V. iz Križevaca tuži se Krsto Frankopan Jožefiću, da ga kralj slabo podupire, da nema novaca za uzdržavanje vojske, da je svoj posjed kao Zapoljin pristalica u Njemačkoj (t. j. u Istri i Kranjskoj) izgubio, a »za Sen takoj me krail tuliko odvlači, da i on zgimu.«⁴⁶ Jožefić je prema tome imao također malo nade, da će se moći vratiti u svoju biskupiju. Zapoljine su se nade doduše pojačale dolaskom poslanika francuskog kralja Antonia Rincona, koji je nosio obećanja vojne pomoći Francuske, Engleske i Venecije. Rincon se na putu kralju Ivanu najprije svratio kod Krstina oca Bernardina Frankopana, i o tome javlja Krsto pismom od 14. VI. iz Velike Jožefiću, koji se još uvijek nalazič uz kralja.⁴⁷

No opći se položaj Zapoljine stranke ipak svaki dan pogoršavao; Isti dan, 27. IX. 1527., kada je kod Varaždina poginuo Jožefičev glavni zaštitnik i prijatelj Krsto Frankopan, potučene su i čete kralja Ivana kod Tokaja. Pola godine kasnije, 6. III. 1528., raspršio je Ferdinandov zapovjednik Ivan Katzianer potpuno snage Zapoljine, tako da je i sam kralj bio prisiljen, da uzmakne iz Ugarske i da traži utočište u Poljskoj.

Pošto je tako Katzianeru pošlo za rukom da prinudi na pokornost svome gospodaru veliki dio gornje Ugarske, trebalo je i u Slavoniji istrijebiti privrženike Ivana Zapolje. 23. II. 1528. pozvao je kralj Ferdinand bana Franju Batthyanyja, da uhvati senjskog biskupa Franju Jožefića, koji je već odavna svojim spletkarenjem u kraljevini Slavoniji dokazao svoju nepokornost prema njemu. Čim ga uhvati, neka ga otpremi u Graz ili neka ga do daljega naređenja zadrži kod sebe u sigurnom zatvoru.⁴⁸ Isti je nalog upravio Ferdinand opet 24. VII. Ivanu Katzianeru, u kojem spominje još i Jožefičevo djelovanje u Mlecima.⁴⁹ Kome je pošlo za rukom da Jožefića uhvati i kada se to dogodilo, nije nam poznato, ali već mjeseca siječnja god. 1530. upućuje sabor u Topuskom adresu na kralja Ferdinanda, u kojoj ga među ostalim moli, da oprost biskupu senjskome, koji da se pokajao.⁵⁰ Na te želje odgovara kralj 8. III. 1530. iz Praga, izričito naglašujući, da Jožefiću zasada još ne želi oprostiti.⁵¹ 22. VII. 1530. moli Jožefić lično vrhovnog kancelara kralja Ferdinanda kardinala Bernarda Clessa, da se zauzme za nj kod kralja i da ga puste iz dugog zatvora.⁵² Čini se, da se je Cless stvarno uspješno zauzeo kod kralja, jer već

iste godine (po svoj prilici na kraju) moli kaptol zagrebački (t. j. fideles canonici) Ferdinanda, da imenuje biskupa senjskog generalnim vikarom biskupije zagrebačke.⁵³ Zagrebački biskup Šimun Erdödy nalazio se je još uvijek na strani Zapoljinoj, dok je Jožefiću morao kralj svakako već oprostiti, inače ne bi kaptol došao sa takvim zahtjevom. Po svemu se čini, da je kralj prihvatio taj prijedlog, jer je naložio, da se preko apostolskog legata upravi papi. No papa je iz obzira prema biskupu Šimuru taj zahtjev po svoj prilici odbio.

Pri kraju 1530. godine počeo je građanski rat u Slavoniji uopće jenjavati. 8. X. uglaviše obje stranke, umorne od uzaludnog prolijevanja krvi, primirje, a malo zatim počela je stranka Zapoljina u Slavoniji nestajati. Ferdinand primi u svoju milost mnoge od istaknutih privrženika kralja Ivana, a god. 1532. poslao je baš senjskog biskupa, da sređuje prilike u Hrvatskoj i Slavoniji. Nije vjerojatno, kako misli Klaić,⁵⁴ da je Ferdinand poslao ravno iz zatvora Jožefića sa tako povjerljivom zadaćom, nego će biti, da se senjski biskup u godini 1531. pokazao dostojnim povjerenja. Jožefić se, kako se čini, marno prihvatio zadaće, povjerene mu od kralja, pa ga sabor u Kladuši (za-jednički hrvatsko-slavonski) uvelike hvali.⁵⁵

Jožefić se nadao, da će za nagradu dobiti upravu bogate opatije topuske, no nato ga Jeronim Horvat Kliški, dotadašnji gubernator te opatije prijavi, da je kao kraljevski izaslanik radio baš protivno danim instrukcijama. Dok se ta rasprava ne riješi, prenese kralj oko 25. V. 1533. upravu opatije novoime-novanom komesaru u Hrvatskoj i Slavoniji Petru Kegleviću,⁵⁶ a Jožefića, koji se došao lično opravdati, pošalje staležima sa pismenim nalogom, da kažu mišljenje o njegovu vladanju. Jožefiću je pošlo za rukom da i od sabora od 24. VI. 1533. i od pojedinih velikaša pribavi vrlo povoljna svjedočanstva, štaviše, da je sudjelovao u vojni protiv Turaka.⁵⁷ S time putuje Jožefić lično kralju i stvarno mu uspijeva da sebi opet pribavi 200 forinti dohodaka topuske opatije.⁵⁸ 31. XII. izdaje u Innsbrucku sam dvije isprave; u prvoj potvrđuje, da mu je kralj dao punomoć, da zbog nevjere zagrebačkog biskupa pribire biskupske dohotke zagrebačke. U drugom pak dokumentu obećaje Jožefić, komu je kralj sada poklonio opatiju Topusku, da će na granici izdržavati o svom trošku 50 lakih konjanika i popraviti jedan od pograničnih gradova.⁵⁹

No te darovnice, kao i mnoge druge Ferdinandove, ostale su samo na pa-piru. Već 30. I. 1534. podjeljuje kralj topusku opatiju Franji Kegleviću, sinu Petrovu.⁶⁰ Dohotke zagrebačke biskupije možda je Jožefić ipak neko vrijeme ubirao, no svakako samo do 6. VIII. 1534. kada je Šimun Erdödy konačno prešao na stranu Ferdinandovu.⁶¹ Jožefić se sigurno vratio u Senj, gdje ga god. 1537. naslijedi biskup Ivan de Dominis.

(Primljeno za štampu na 7. sjednici I. odjela od 9. X. 1953.)

BILJEŠKE

- ¹ Smolka, Ferdinands des Ersten Bemühungen um die Krone von Ungarn, Wien 1878., str. 32, 51.
- ² Smolka str. 51.
- ³ Marino Sanuto; I diarii, Venezia 1895 XLIII, kol. 123.
- ⁴ Ernst Hering, Die Fugger, Leipzig 1939., str. 91.
- ⁵ Fessler-Klein, Geschichte von Ungarn, Leipzig 1874. III str. 395.
- ⁶ Najbolji primjer pruža nam zato hrvatsko-slavonski ban Franjo Batthyany. Njegovo je kolebanje između stranke Ferdinanda i Zapolje uzrokovalo u prvom redu držanje njegova starog suparnika Krste Frankopana. Fessler-Klein III str. 405.
- ⁷ Smolka str. 37, op. 2.
- ⁸ To je glavna misao u pismu Franje I., upravljenom Ivann Zapolji 24. II. 1527., u kojem kaže: »... da ne bi vaš takmac, ako oblada i Ugarskom, kao što je zavladao Češkom, upirući se još na rodbinstvo s carem postao tako smion, da bi se usudio vrijeđati sve ostale.« - Charrière, Negotiations de la France dans le Levant, Paris 1848 str. 157.
- ⁹ op. c. str. 147-149.
- ¹⁰ Fessler-Klein III str. 407.
- ¹¹ Sanuto XLIII kol. 628; Firnhaber, Urkunden zur Geschichte des Anrechtes des Hauses Habsburg auf Ungarn, Wien 1860, str. 31.
- ¹² Farlati, Illyricum sacrum IV str. 134. Farlati, a po njemu neki naši stariji historičari spominju ga pod imenom Živković, očito ga zamjenjujući sa senjskim kanonikom Franjom Živkovićem, koji se spominje god. 1530. (Mon. Habsburgica I nr. 334.)
- ¹³ Farlati, navedeno mjesto.
- ¹⁴ Tijan, Grad Senj u povijesti i kulturi hrvatskoga naroda 1940, str. 5.
- ¹⁵ op. c. navedeno mjesto.
- ¹⁶ Vl. Lamanski, Secrets d'état de Venise, St. Pétersbourg 1884, str. 777.
- ¹⁷ Šišić, Izbor Ferdinanda I. hrvatskim kraljem, Starohrv. prosvjeta 1927. str. 25.
- ¹⁸ Charrière str. 113. Jedan drugi član porodice Frankopana Ivan bio je na koncu 1525. god. kao poslanik francuske regentkinje u Carigradu, op. c. str. 115-116.
- ¹⁹ Fessler-Klein III str. 348.
- ²⁰ Klaić, Povijest Hrvata II/3 str. 352.
- ²¹ Šišić, Izbor ... str. 24 i 25.
- ²² Hrvatski saborski spisi I nr. 20.
- ²³ Šišić str. 31.
- ²⁴ Firnhaber, navedeno mjesto.
- ²⁵ Sanuto XLIII, kol. 422.
- ²⁶ Sanuto XLIII, kol. 438-439.
- ²⁷ Sanuto XLIII, kol. 444-5.
- ²⁸ Kretschmayr, Geschichte von Venedig 1934. str. 15.
- ²⁹ Sanuto XLIII kol. 407.
- ³⁰ Sanuto XLIII kol. 398.
- ³¹ Sanuto XLIII kol. 454.
- ³² Sanuto XLIII kol. 484.
- ³³ Du Cange (J. Keglevich), Illyricum vetus et novum, Posonii 1746., str. 177.
- ³⁴ Leopold v. Ranke, Die römischen Päpste, Phaidon, str. 75.
- ³⁵ op. c. navedeno mjesto.
- ³⁶ Smolka str. 118.
- ³⁷ Fessler-Klein III str. 404.
- ³⁸ Raynaldus, Annales ecclesiastici ad a. 1528., nr. 44.
- ³⁹ Ljubić, Oglcdalo, str. 128.
- ⁴⁰ U sasvim drugačijem položaju bio je Jeronim Laski, koji je u travnju god. 1528. došao francuskom kralju u ime Zapoljino. On je kao poljski magnat i službeni poslanik poljskoga kralja, dakle jedne neutralne države, mirno mogao putovati i preko njemačkih zemalja.
- ⁴¹ Sanuto XLIII, kol. 43-44.
- ⁴² Sanuto XLIII, kol. 48.

- ⁴³ Sanuto XLIII, kol. 81.
⁴⁴ Sanuto XLIV, kol. 235.
⁴⁵ Lamanski str. 775.
⁴⁶ Kukuljević, Acta Croatica str. 221.
⁴⁷ op. c. str. 223.
⁴⁸ Monumenta Habsburgica I nr. 110.
⁴⁹ op. c. nr. 123.
⁵⁰ Hrvatski saborski spisi I nr. 138.
⁵¹ op. c. nr. 146.
⁵² Mon. Habsburgica I nr. 387.
⁵³ op. c. nr. 502.
⁵⁴ Klaić III str. 93.
⁵⁵ op. c. str. 108.
⁵⁶ Hrvatski saborski spisi I nr. 229.
⁵⁷ op. c. nr. 232-238, i Mon. Habs. II nr. 158, 163, 165 i 166.
⁵⁸ Mon. Habs. II nr. 178.
⁵⁹ Mon. Habs. II nr. 509 i 510.
⁶⁰ op. c. nr. 203.
⁶¹ Hrv. saborski spisi I nr. 245.

ZUSAMMENFASSUNG

DIE DIPLOMATISCHE MISSION DES SENJER BISCHOFES JOZEFIĆ IM JAHRE 1526/27.

Die vernichtende Niederlage des ungarischen Heeres am Mohač-Felde war durch den Tod König Ludwigs II., der keinen gesetzlichen Nachfolger hinterlassen hatte, von weittragenderer Bedeutung, als eine verlorene Schlacht ansonsten. Die aufgelösten Verhältnisse, verursacht durch langjährige Streitigkeiten zwischen dem niederen Adel und den Magnaten, zwischen der Volks- und der deutschfreundlichen Hofpartei, stürzte Ungarn und Kroatien in völlige Anarchie. In den Thronstreitigkeiten zwischen dem Habsburger Erzherzog Ferdinand und Johann Zapolja, dem Vojvoden von Siebenbürgen, hatten die feudalen Grosswürdenträger hauptsächlich ihre persönlichen und Familieninteressen vor Augen, einerseits, geschickt ausnützend die panische Furcht vor den Türken, anderseits den im Volke eingewurzelten Hass gegen die Fremden. Aber die allgemeine politische Situation in Europa bedingte die enge Verquickung dieses Kampfes mit dem Gegensatz zwischen Ferdinands Bruder Kaiser Karl V. und seiner Feinde, vereint in der Liga von Cognac, die eine Erweiterung von Karls Universalmonarchie nicht zulassen wollten. Damals nahm die traditionelle Politik des europäischen Westens eine ganz andere Richtung. Der türkische Sultan gilt nicht mehr als der gemeinsame Hauptfeind, den man unbedingt aus Europa verdrängen müsste, und beide Parteien nehmen deshalb keinen Anstand sich um seine Freundschaft und Hilfe zu bemühen. Selbstverständlich erhoffte Zapolja von den Feinden des Kaisers ausgiebig unterstützt zu werden. Sofort nach seiner Wahl zum ungarischen König (im November 1526) entwickelte er eine grosse diplomatische Tätigkeit, um mit den europäischen Höfen in Verbindung zu treten. Die wichtigste Aufgabe bei den Mitgliedern der Liga (Venedig, der päpstlichen

Kurie und Franz I. König v. Frankreich) vertraute Zapolja dem Kroaten Franz Jožefić, Bischof von Senj (Zengg). Der Grund, weshalb Zapolja eben Jožefić zu seinem Abgesandten bei den entschiedensten Gegnern der Habsburger bestimmt hat, lag wohl in dessen Freundschaft mit dem mächtigsten kroatischen Feudalherrn, Grafen Christoph Frankopan, dessen einflussreiche Verbindungen mit dem Auslande ihm wohlbekannt waren. Wenn auch kein Beweis zu erbringen ist, dass Frankopan irgendwelche Aspirationen auf den Thron gehegt habe, so hat zweifelsohne auch ihm vor allem Unabhängigmachung seines Dynastengeschlechtes vor Augen geschwebt. Obzwar er jahrelang im Dienste Kaiser Maximilians I. gestanden und Anfang August 1526 auf Grund einer Vereinbarung sich in den Dienst Erzherzog Ferdinands begeben hatte, ging er im November 1526 mit den unbestimmten Versprechungen Ferdinands unzufrieden – zu Zapolja über, der ihm die höchsten und einträglichsten Würden des kroatischen Königreiches übertrug. Zur selben Zeit wurde Bischof Jožefić zu Zapoljas Gesandten bestellt mit der Aufgabe, Bündnisse mit des Kaisers Gegnern abzuschliessen. Sein Wirken in Venedig beschreibt ausführlich Marino Sanutos Tagebuch (Diarii). Trotz äusserst liebenswürdigen Empfange erhielt er von der Republik nur ausweichende und vorsichtige Antworten. Venedigs Signoria erschienen die Verhältnisse in Ungarn noch viel zu verworren, als dass sie sich zu einem definitiven Bescheid hatte entschliessen können. In Venedig befürchtete man nämlich, dass sich die Türken nach dem Sieg über Ungarn gegen Venedigs Machtbereich wenden könnten. In diesem Falle hätten ihnen nur die Habsburger als Verbündete von Nutzen sein können. Darin bestärkte sie auch die Ankunft eines Gesandten des kroatischen Banus Franz Batthyany, eines Anhängers des Habsburgers. Auf ähnliche Bedenken stiess Jožefić in Rom. Papst Clemens VII., auch sonst unentschlossen und ängstlich, musste aus Furcht vor des Kaisers Feldhauptmann Georg Frundsberg, der im November 1526 mit seinen Landsknechten die Poebene erreicht hatte, besondere Vorsicht üben. Dank den allgemeinen politischen Verhältnissen bewegten sich somit die endgültigen Antworten des Papstes und der Republik in den üblichen Grenzen diplomatischer Kurtoisie. Von seiner beabsichtigten Reise nach Frankreich stand Jožefić ab. Davon hielten ihn nicht bloss seine bisherigen schwachen diplomatischen Erfolge ab, sondern höchstwahrscheinlich auch die Gefahren einer so weiten Reise durch die habsburgischen Länder. Über seine Heimkehr im Februar 1527 besitzen wir urkundlich beglaubigte Nachrichten. Jožefić scheint noch eine Zeitlang für Zapolja in Slavonien agitiert zu haben, aber nach den Siegen Johann Katzianers, des Heerführers König Ferdinands, wurde er steckbrieflich verfolgt und gefangen genommen. Erst um 1531 wurde er begnadigt, erhielt sogar von König Ferdinand in den darauffolgenden Jahren die delikate Aufgabe, die gegenseitigen Fehden des kroatischen Adels zu sänftigen.